

Ipostaze ale „Proprietarului”/„Creatorului” în „Umbra vântului” de Carlos Ruiz Zafón

Hypostases of the 'Owner'/'Creator' in *The Shadow of the Wind* by Carlos Ruiz Zafón

Crina-Maria STANCIU¹

Rezumat: Articolul va analiza dreptul de retractare al autorului operei, pornind de la exemplul ilustrat în volumul „Umbra vântului”, scris de Carlos Ruiz Zafón. În cadrul acestei cărți dreptul de retractare are o latură negativă legând retragerea operei de distrugerea acesteia de către autor.

Pornind de la teoriile vehiculate în legătură cu dreptul și literatura, dorim unirea celor două domenii. În plus, vom analiza de o manieră comparativă sistemul de drept francez (căruia îi datorăm prezenta reglementare românească a dreptului de retractare) și sistemul de drept românesc.

În final, cercetarea noastră va reda o privire de ansamblu asupra dreptului de retractare, asupra efectelor acestuia față de terți și legătura cu distrugerea operei.

Cuvinte-cheie: drept de retractare, drept de autor, convenție, literatură.

Abstract: The article will analyze the right of withdrawal of the author of the work, starting from the example illustrated in the volume “The Shadow of the Wind”, written by Carlos Ruiz Zafón. In this book, the right of withdrawal has a negative side, linking the withdrawal of the work to its destruction by the author.

Starting from the theories circulated in relation to law and literature, we want to unite the two fields. In addition, we will analyze in a comparative manner the French legal system (to which we owe the present Romanian regulation of the right of withdrawal) and the Romanian legal system.

Finally, our research will provide an overview of the right of withdrawal, its effects towards third parties and the connection with the destruction of the work.

Keywords: withdrawal right, copyright, convention, literature.

¹ Asistent univ. dr., Facultatea de Drept, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași, email: crina.stanciu@uaic.ro

1. Introducere. Interpretând primele „clauze” ale unui volum de beletristică

Literatura și dreptul sunt două domenii care se află într-o legătură de netăgăduit. Realitatea de zi cu zi este „inspirația” nu doar a literaturii, dar și a domeniului juridic.

În prezenta lucrare vom analiza teoriile vehiculate în ceea ce privește raportul dintre drept și literatură, dreptul de retractare și legătura acestuia cu dreptul la distrugerea operei. Analiza noastră pornește de la ideea vehiculată în volumul „Umbra vântului” și anume retractarea operei de către autor prin distrugerea sa, prin arderea acesteia. Carlos Ruiz Zafón a transformat realitatea într-o poveste despre cărți, despre găsirea unui scriitor de excepție și despre modul în care evoluează personajul Daniel Sempere ca urmare a volumului pe care îl alege din „Cimitirul cărților uitate”, volum care îl va marca și îl va determina să caute referințe despre autorul acestuia.

Volumul prezintă caracteristicile unui bildungsroman, arătând modul în care va evolua Daniel pe parcursul anilor. Acesta alege din Cimitirului Cărților Uitate lucrarea „Umbra vântului”, scrisă de autorul Julian Carax. „Împrumutul” despre care se vorbește este, mai degrabă, o donație cu sarcină în care donatarul este Daniel Sempere. După momentul „împrumutului” cărții, Daniel o citește, își dă seama că este o capodoperă și dorește să afle mai multe despre autorul acesteia. Din păcate nu găsește absolut nimic despre autor. Vom afla, ulterior, că Julian Carax și-a renegat propria carte și că, după publicarea acesteia, a dispărut. Se întoarce numai pentru a-și cumpăra propriile volume și a le arde. Acesta este, de fapt, punctul de plecare al lucrării noastre.

Observăm, astfel o manifestare a unui drept pe care numai autorul operei îl va putea exercita, respectiv dreptul de retractare al lucrării.

Titlul volumului are valoare de simbol, fiind reluat în lucrare: este unul dintre volumele aduse de autor în „cimitir” pentru a fi „uitat”. În realitate, însă, uitarea despre care se vorbește este privită ca pe o obligație pentru proprietarul unei cărți, de a face tot posibilul ca volumul și autorul care l-a redactat să nu fie uitați. Acțiunea din carte se concentrează pe cercetarea realizată de personajul principal, Daniel Sempere, inițiat de către tatăl său în taina Cimitirului Cărților Uitate. Acesta acceptă regulile propuse de paznicul acelui locaș, pentru a putea deveni proprietarul unei cărți din cimitir. Clauzele contractului verbal pe care îl încheie persoana când ajunge pentru prima dată în cimitir sunt următoarele:

„Articolul unu: prima oară când cineva vine aici, are dreptul să-și aleagă o carte, cea pe care o vrea, dintre toate câte există în acest loc.

Articolul doi: când cineva adoptă o carte, își asumă obligația de a o proteja și de a face tot posibilul să nu se piardă niciodată. Pentru tot restul vieții.

Articolul trei: Îți poți înmormânta cartea oriunde vrei... Și o clauză adițională: Încearcă să nu te rătăcești.”². Am putea afirma faptul că literatura a reușit să găsească un remediu pentru situația în care dreptul de retractare ar apărea ca

² C. R. Zafon, *Jocul îngerului*, op. cit., pp. 121-122.

fiind exercitat împotriva intereselor cititorului sau a intereselor terțelor persoane interesate cum ar fi acelea cărora li s-a cedat prerogativa editării volumului, respectiv a distribuirii exemplarelor în numărul stabilit prin convenție. Interesul nepatrimonial al autorului este în contradicție cu acela patrimonial al terțului.

2. Raportul dintre literatură și drept

După cum putem observa, literatura și dreptul se întrepătrund. Există diferite opinii în legătură cu raportul dintre cele două domenii. Vom menționa, în cele ce urmează, numai o parte dintre acestea.

O primă părere creionează literatura ca pe un loc al punerii în scenă a dreptului, ca pe o piesă de teatru în care personajele principale își exercită drepturile și își asumă obligațiile, prezintă idei, analizează, cercetează. Decorul volumului, acțiunile sau inacțiunile personajelor redau situația de fapt pe care cititorul o va putea califica juridic. La fel se întâmplă când avocatul urmărește descrierea situației de fapt a persoanei pe care urmează să o reprezinte/să o asiste sau prezentarea situației de fapt în fața judecătorului (am putea afirma, astfel, că cititorul volumului este judecătorul personajelor din volum): „Numitul Isaac ne-a pofcit să intrăm cu o ușoară încuviințare. O penumbra albăstrie învăluia totul, insinuând numai crâmpoșe dintr-o scară de marmură și o galerie de fresce populate cu figuri de îngeri și de creaturi fabuloase. L-am urmat pe paznic de-a lungul aceluia coridor de palat și am ajuns într-o mare sală circulară unde o adevărată bazilică de neguri zăcea sub o cupolă sfâșiată de fascicule de lumină ce atârnavă din înalt. Un labirint de coridoare și de rafturi ticsite cu cărți urca de la bază spre vârf, configurând un stup urzit din tuneluri, scări, platforme și punți ce lăsau să se ghicească o gigantică bibliotecă de o geometrie imposibilă... Daniel, bine ai venit în Cimitirul cărților uitate”³. Limbajul folosit de autor ajută cititorul, de asemenea, în calificarea corectă a situației de fapt, pentru aplicarea corespunzătoare a normelor incidente (poate fi utilizat silogismul juridic în vederea stabilirii soluției corespunzătoare în speța redată în volumul lui Zafón)⁴.

Un al doilea punct de vedere tratează dreptul ca pe o ficțiune. Acest argument se fundamentează pe raționamentele juridice, pe metaforele folosite, pe tehnicile retoricii și dezbaterii și pe tehnica analogiei, folosite în interpretarea juridică și literară⁵.

O altă opinie stabilește că literatura este un act sau o ficțiune. Această ficțiune devine un obiect juridic. În această viziune, operele literare conțin în paginile lor probleme de etică și de literatură, cum ar fi: „are nepotul dreptul să redacteze continuarea romanului bunicului său?”, „pot transmite tema unei lucrări,

³ C. R. Zafón, *Umbra vântului*, Ed. Polirom, Iași, 2013, p. 9.

⁴ C. Codrea, *Logică juridică. Curs universitar*, Ed. Hamangiu, București, 2023, pp. 81-82.

⁵ A. Gefen, *Théorie du droit et théorie littéraire*, în A.-M. Luciani, C. Grall, *Imaginaires juridiques et poétiques littéraires*, Ed. Presses Universitaires de France, 2013, Online la https://hal.science/hal-01624130/file/Theorie_du_droit_et_theorie_litteraire.pdf, accesat 20.08.2025.

câteva fraze sau topica, fratelui meu?”, „pot să apăr argumentat un infractor prin intermediul argumentelor din romanul meu?”⁶. Aceste întrebări pot continua, iar răspunsul este redat prin ficțiunea pe care literatura o poate reda. Bineînțeles că rezolvarea acestor probleme se lovește inclusiv de drepturile și de libertățile persoanei, de noțiunile juridice precum „originalitatea”, „dreptul de autor”, „răspundere juridică”, „drept de proprietate”.

Având în vedere opiniile anterior prezentate putem conchide că juristul se transformă într-un adevărat critic literar în momentul în care citește o carte de beletristică. Acesta interpretează textul și îi aplică raționamentele juridice pentru a-l putea înțelege mai bine, dar, mai ales, pentru a putea stabili dacă realitatea din volum s-ar putea regăsi în realitatea din afara lui. Cu alte cuvinte, se încearcă un fel de echilibru între ficțiune și realitate, fără a scăpa din vedere faptul că unul dintre izvoarele literaturii este viața de zi cu zi.

Mai amintim și alte modalități prin intermediul cărora vor putea fi înțelese raporturile dintre drept și literatură, respectiv:

- dreptul literaturii care are în vedere ideea de responsabilitate juridică a autorului și dreptul de proprietate;
- dreptul perceput ca literatură, înțeles prin intermediul trăsăturilor literare ale domeniului juridic;
- cercetarea comparativă a metodelor de analiză literară și a metodelor de analiză juridică;
- dreptul în literatură care cercetează modul în care literatura își însușește problemele juridice și le prezintă⁷.

În cele ce urmează vom analiza această latură, a dreptului în literatură, folosindu-ne și de ceea ce scria profesorul Philippe Malaurie despre raportul dintre cele două domenii: „dreptul nu este un mecanism închis sau înțeles prin sine însuși, ci este un element al vieții”⁸.

3. Dreptul de retractare a operei include dreptul la distrugerea acesteia de către autor?

În volumul „Umbra vântului” autorul creează o lucrare în oglindă deoarece unul dintre personajele sale scrie o carte care poartă același titlu, dar cu un conținut diferit. Julian Carax scrie acest al doilea volum care, ulterior publicării, ajunge și pe rafturile Cimitirului Cărților Uitate. Acest așezământ are menirea de a menține vie amintirea autorului și a cărții, fapt care se află în contradicție cu dorința autorului. Ni se dezvăluie în paginile care urmează faptul că Julian Carax urmărea distrugerea tuturor copiilor volumului său. Cimitirul Cărților Uitate a devenit un protector, o instanță de judecată care stabilește prin intermediul îndatoririlor impuse cititorului, o modalitate de protejare a operelor, chiar împotriva interesului aceluia care le-a creat. Putem, astfel, afirma că în ipoteza în care acest Cimitir ar exista în

⁶ *Idem.*

⁷ Ph. Malaurie, *Droit & Littérature. Une Anthologie*, Ed. Cujas, Paris, 1997, p. 7.

⁸ *Idem.*

realitate, art. 10 lit. e) din Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe, republicată, ar rămâne la rangul de literă moartă.

Dreptul de retractare a operei este un drept moral, care poate să aparțină numai autorului, conform art. 10 lit. e) din legea nr. 8/1996, respectiv „dreptul de a retracta opera, despăgubind, dacă este cazul, pe titularii drepturilor de utilizare, prejudiciați prin exercitarea retractării”. Din modul în care a fost redactat articolul deducem faptul că nu este necesară invocarea motivelor temeinic justificate în susținerea deciziei de retractare de către autor.

Acestea ne-au determinat, astfel, să analizăm și eventualitatea unui abuz de drept din partea autorului pentru situația în care interesul publicului, respectiv al cititorilor, ar putea prevala asupra interesului autorului (în măsura în care exercitarea drepturilor morale ale autorului s-ar afla în opoziție cu interesul general al valorificării culturii).

Ipoteza descrisă în cartea lui Zafón este aceea a cititorului care dorește să afle mai multe despre autor, să citească și alte lucrări ale acestuia. Mai mult decât atât, descoperă ulterior că este urmărit de către autor pentru a i se „fura” volumul primit din Cimitirul Cărților Uitate. În literatura de specialitate⁹ s-a dezbătut acest aspect și s-a conchis că exercitarea dreptului de retractare de către autor, de o manieră abuzivă, ar putea fi dovedită prin stabilirea relei-credințe. Buna-credință este prezumată relativ, iar prezumția ar putea fi răsturnată cu dovezi care ar putea decurge din motivele care au fundamentat decizia autorului de retractare. Având în vedere textul articolului anterior menționat, aceste motive nu ar putea fi analizate și să reprezinte probe ale relei-credințe. În plus, dreptul de retractare discreționar al autorului s-ar afla în contradicție cu ceea ce se înțelege prin abuz de drept, așa cum este prezentat în textul art. 15 C. civ. „Niciun drept nu poate fi exercitat în scopul de a vătăma sau păgubi pe altul ori într-un mod excesiv și nerezonabil, contrar bunei-credințe.”. Avem în vedere și obligația autorului care își exercită dreptul de retractare, de a despăgubi pe titularii drepturilor de utilizare prejudiciați, obligație care echilibrează balanța prin ocrotirea terțelor persoane interesate.

În volumul pe care îl analizăm remarcăm faptul că dreptul de retractare este exercitat de către autor ulterior publicării. În plus, scopul autorului nu a fost acela de a mai realiza anumite modificări, cât de a înlătura de pe piață toate exemplarele. Îmbinând acestea cu textul art. 10 lit. e) din Legea nr. 8/1996, observăm alegerea unei soluții intermediare a legiuitorului, așa cum se arată și în doctrină, deoarece nu trebuie să existe o justificare a alegerii autorului¹⁰. Autorul ar putea, astfel, să aleagă distrugerea operei ulterior exercitării dreptului de retractare, fără a fi necesar să fie exprimat un motiv bine delimitat.

Ne gândim, în continuare, la ceea ce se va întâmpla cu copiile operei, respectiv dacă are autorul dreptul de a distruge exemplarele deja vândute ale lucrării, ulterior exercitării dreptului de retractare. În această ipoteză se observă un conflict între interesul autorului și interesul privat al cititorului sau proprietarului

⁹ P. Popovici, *Dreptul de retractare a unei opere*, în SUBB Iurisprudentia nr. 2/2012, Online la <https://arhiva-studia.law.ubbcluj.ro/articol/499>, accesat 25.07.2025.

¹⁰ N. R. Dominte, *Dreptul proprietății intelectuale*, Ed. Solomon, București, 2024, p. 361.

copiei volumului pentru care s-a exercitat dreptul de retractare. Subliniem, totodată, faptul că dreptul de proprietate asupra cărții implică numai proprietatea asupra suportului pe care este fixată opera literară.

În lucrarea lui Carlos Ruiz Zafon se arată că volumele din Cimitirul Cărților Uitate sunt acelea care își aleg proprietarul, dar în viața de zi cu zi cititorul își va alege cartea pe care o va citi, de pe raftul librăriei (sau prin intermediul unui click pe site-ul web al librăriei). Aplicându-se regulile din materia contractelor, observăm că a avut loc transmiterea dreptului de proprietate, cititorul putând exercita el însuși dispoziția asupra bunului individual determinat cumpărat.

Răspunsul la întrebarea formulată are în vedere modul în care se vor produce efectele retractării, respectiv *ex nunc*, pentru viitor, fără a fi aduse atingeri drepturilor dobândite de către terții reprezentați de cititori.

Vom analiza, în continuare, unele spețe din jurisprudența Curții de Casație din Franța pentru a sublinia faptul că actuala reglementare românească a dreptului de retractare este de inspirație franceză¹¹: Reclamantul, Henri Salvador, a chemat în judecată pe Sony Music pentru încălcarea dreptului la integritatea operei și a reputației, prin crearea și vinderea unei compilații a cântecelor sale pentru un preț derizoriu (1 euro) și la o calitate scăzută. Curtea de Casație a stabilit că dreptul inalienabil al artistului interpret la respectarea interpretării sale îi permite să se opună oricărei reproduceri modificate a acesteia. În plus, nu va avea importanță dacă modificarea interpretării decurge din lucrarea originală. Înregistrarea contestată avea o calitate sonoră redusă, iar Curtea de Apel a calificat-o drept atingere adusă drepturilor morale ale autorului¹².

În acest context, se remarcă motivul autorului pentru retragerea de pe piață a operei, respectiv alterarea acesteia de către compania Sony. În plus, aceasta din urmă a folosit poza autorului în vederea comercializării compilației muzicale, fapt care a fost perceput ca o atingere adusă imaginii acestuia¹³.

Coroborăm acestea și cu art. 121-4 din Codul de proprietate intelectuală francez care stabilește că autorul, după publicarea operei, își va păstra dreptul de retractare față de cesionar, despăgubindu-l pe acesta, în prealabil pentru

¹¹ E. Fortunet, *The author's moral right to withdraw a work (droit de repentir): a French perspective*, în *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, 2011, Vol. 6, No. 8, p. 535, DOI <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpr074>, accesat 7.11.2025.

¹² Cass. Civ. 1re, 24 septembre 2009. A se vedea https://www.legifrance.gouv.fr/juri/id/JURITEXT000021079237/?utm_source=chatgpt.com, accesat 25.08.2025.

Text în original: „le droit imprescriptible reconnu à l'artiste-interprète au respect de son interprétation lui permet de s'opposer à toute reproduction altérée de celle-ci, quand bien même l'altération de l'interprétation procéderait de l'enregistrement d'origine et serait appréciée au regard de l'écoulement du temps et de l'évolution des techniques ; qu'ayant constaté que la compilation litigieuse était " d'une qualité sonore de grande médiocrité ", la cour d'appel a caractérisé l'atteinte au droit moral de l'artiste-interprète et par ce seul motif légalement justifié sa décision”.

¹³ A se vedea https://actu.dalloz-etudiant.fr/a-la-une/article/ compilation-atteinte-au-droit-moral/h/06eea74429f8588e2a3167898db1ecab.html?utm_source=chatgpt.com, accesat 25.08.2025.

eventualele prejudicii. La momentul în care va decide să publice opera, după exercitarea dreptului de retractare, autorul va trebui să acorde dreptul de exploatare, înainte de toate, cesionarului inițial, în aceleași condiții precum acelea stabilite anterior (se creează un drept de prioritate în beneficiul cesionarului inițial)¹⁴.

Analizând cele anterior prezentate vom putea observa că, într-adevăr, în ipoteza distribuirii copiilor operei către public, autorul nu va putea să intervină și să înlăture lucrarea, fiind necesară respectarea dreptului de proprietate al persoanei (în lucrarea noastră: a cititorilor). Acestea sunt în acord și cu viziunea lui Raymond Sarraute, „Gândul, odată ce a fost exprimat, a circulat sau odată ce a fost criticat, nu mai poate fi șters. Copiile cărților care au fost vândute nu mai pot fi distruse. De aceea, autorul care își modifică viziunea actuală are o singură soluție: aceea de a crea o nouă operă, întemeindu-se pe actuala sa viziune”¹⁵.

Merită menționat faptul că legislația franceză oferă un drept de prioritate la utilizarea operei cesionarilor față de care, inițial, autorul ar fi exercitat dreptul de retractare. În acest fel, se creează un echilibru prin stabilirea unei metode de protejare a eventualilor editori.

Amintim, în acest context, și o parte dintre opiniile exprimate în doctrina românească referitoare la momentul în care opera va putea fi retrasă de către autor. Avem în vedere data încheierii contractului pentru reproducerea, reprezentarea sau executarea lucrării. Astfel, până la data încheierii contractului, autorul nu va fi condiționat de justificarea anumitor motive în vederea exercitării dreptului său la retractarea lucrării. Cu toate acestea, ulterior încheierii unui asemenea contract, avându-se în vedere și necesitatea respectării principiului *pacta sunt servanda*, respectiv incidența răspunderii contractuale, o opinie a adus în prim-plan necesitatea justificării retractării, motivele putând fi analizate de către instanța de judecată¹⁶. Într-o altă opinie s-a considerat că dreptul de retractare este absolut, opozabil *erga omnes* și că motivele retractării nu vor fi analizate de instanța de judecată în ceea ce privește temeinicia acestora. Soluția pe care o vom avea în

¹⁴ A se vedea https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006069414/LEGISCTA000006161636/#LEGISCTA000006161636, accesat 25.08.2025.

„Nonobstant la cession de son droit d'exploitation, l'auteur, même postérieurement à la publication de son oeuvre, jouit d'un droit de repentir ou de retrait vis-à-vis du cessionnaire. Il ne peut toutefois exercer ce droit qu'à charge d'indemniser préalablement le cessionnaire du préjudice que ce repentir ou ce retrait peut lui causer. Lorsque, postérieurement à l'exercice de son droit de repentir ou de retrait, l'auteur décide de faire publier son oeuvre, il est tenu d'offrir par priorité ses droits d'exploitation au cessionnaire qu'il avait originairement choisi et aux conditions originairement déterminées”.

¹⁵ R. Sarraute, *Current Theory on the Moral Right of Authors and Artists Under French Law*, 1968, *apud* S. G. Syed, *The Right to Destroy under Droit d'auteur: A Theoretical Moral Right or a Tool of Art Speech?*, în *Chicago-Kent Journal of Intellectual Property*, Vol. 15, 2016, p. 517. Online <https://scholarship.kentlaw.iit.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1163&context=ckjp>, accesat 26.08.2025.

¹⁶ A. Ionașcu, N. Comșa, M. Mureșan, *Dreptul de autor în România*, Ed. Academiei Române, București, 1969, p. 87, *apud*, I. Macovei, *Tratat de drept al proprietății intelectuale*, Ed. C.H. Beck, București, 2010, pp. 451-452.

vedere este aceea din textul art. 10 lit. e) din Legea nr. 8/1996 care nu impune o analiză a temeiniciei motivelor retractării de către instanță, încercându-se, astfel, găsirea unei soluții comune celor două opinii divergente¹⁷.

Trebuie să evidențiem faptul că în jurisprudența Curții de Justiție de Uniunii Europene regăsim trimiteri, mai degrabă la drepturile cesionarilor drepturilor de autor în ipoteza în care autorul retrace opera și ajunge, în acest fel, să le aducă atingere drepturilor de factură patrimonială. În ceea ce privește drepturile morale ale autorului vom observa că prerogativa reglementării acestora revine legiuitorului național¹⁸, motiv pentru care am preferat o analiză mai detaliată a hotărârilor pronunțate de instanțele franceze (sistemul de drept francez fiind modelul sistemului de drept românesc în ceea ce privește reglementarea dreptului de retractare). O hotărâre a Curții de Justiție a Uniunii Europene care a atras atenția în ceea ce privește terții prejudiciați este C-410/19 Republic of Poland v European Parliament & Council¹⁹ care subliniază importanța oferirii unor drepturi autorului, drepturi de a-și controla propria operă, mai ales în spațiul on-line, prin obligarea furnizorilor de rețele sociale la aplicarea unor filtre în distribuirea operelor originale. În acest fel este ocrotită viziunea autorului. Speța nu face referire directă la dreptul de retractare, dar arată necesitatea respectării drepturilor morale ale autorului. Se discută și în sistemul de drept francez, precum și la nivel european despre posibilitatea autorului de a renunța la anumite contracte cu privire la reproducerea, reprezentarea sau adaptarea operei, fără ca acesta să aibă dreptul de a redobândi lucrarea fizică (suportul material al acesteia), lucrarea care aparține cumpărătorului, noului proprietar. Conduita contrară s-ar materializa într-o expropriere²⁰.

4. Arderea operei de către autor: o metodă de protejare a integrității operei?

În ceea ce privește dreptul de distrugere a operei, considerăm că acesta ar putea reprezenta o consecință a exercitării dreptului de retractare în sensul că, ulterior acestui moment, autorul va putea fie să modifice lucrarea (și să o aducă la cunoștința publicului sau nu) sau va putea să o distrugă. Totuși, în Franța dreptul

¹⁷ D. Cosma, *Drepturile autorilor de a-și retrace sau modifica opera*, S.C.J. nr. 1/1972, p. 106, *apud*, I. Macovei, *Tratat de drept al proprietății intelectuale*, Ed. C.H. Beck, București, 2010, p. 452.

¹⁸ A se vedea Directiva 2001/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2001 privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională, pct. 19, directivă care, indirect stabilește ca „Drepturile morale ale titularilor drepturilor ar trebui exercitate în conformitate cu legislația statelor membre și prevederile Convenției de la Berna”. Cu alte cuvinte, nu există o armonizare a reglementării în materia drepturilor morale. Online <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO-EN/ALL/?from=EN&uri=CELEX%3A32001L0029>, accesat 10.11.2025.

¹⁹ A se vedea <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62019CJ0401>, accesat 10.11.2025.

²⁰ E. Fortunet, *op. cit.*, p. 538.

de distrugere a propriei lucrări a început să capete noi valențe precum încercarea autorului de a o ocroti împotriva atingerilor aduse integrității, numai că nu în legătură directă cu operele literare, ci cu operele de artă vizuală.

Dreptul autorului de a distruge opera poate fi, prin urmare, perceput ca o componentă a dreptului de retractare, deoarece legiuitorul nu a înțeles să limiteze, de o manieră expresă, conținutul dreptului. Cu toate acestea, dreptul de a distruge propria operă poate fi privit ca având o natură de sine stătătoare, a unui mijloc de protecție împotriva alterării substanței și viziunii autorului. Acest drept mai este perceput și ca o modalitate de exprimare a autorului care poate să-și distrugă toate operele, controlându-și propria imagine și viziune²¹.

În continuare vom enumera o serie de autori care au dorit ca prin distrugerea operei să ocrotească propria viziune artistică: Daniel Burren și lucrarea sa „Les Deux Plateaux” (datorită degradării lucrării, autorul a solicitat distrugerea acesteia, aducând reproșuri Ministerului Culturii din Franța pentru modul în care a menținut opera sa; autorul s-a folosit de acest drept pentru a obține finanțarea necesară reparării lucrării sale); Alain Mila a amenințat distrugerea sculpturii sale ca urmare a pictării acesteia, fără consimțământ²².

5. Concluzii

În urma celor analizate, putem conchide asupra faptului că dreptul din literatură stabilește noi modalități de testare și reinventare a domeniului juridic prin intermediul realității prezentate în filele cărții. În „Umbra vântului”, autorul a considerat că „fiecare carte, fiecare tom pe care-l vezi are suflet. Sufletul celui care l-a scris și sufletul celor care l-au citit, l-au trăit și l-au visat. Ori de câte ori o carte își schimbă proprietarul, ori de câte ori privirea alunecă pe paginile ei, spiritul său crește și se întărește”²³. De aceea, dreptul de retractare ne apare ca fiind modalitatea de protejare a acestui spirit pe care îl dorim înfloritor, dar în acord cu convingerea și viziunea artistului sau autorului. În ipoteza în care viziunea acestuia se modifică va fi necesară o alterare sau, poate chiar, o distrugere a operei. Acesta nu reprezintă un abuz de drept, ci o modalitate de comunicare, o formă de exprimare a artistului, formă care este ocrotită prin lege. Dreptul de a distruge opera este o modalitate de a proteja integritatea lucrării sau de a transmite un anumit mesaj către public, și redă o componentă sau o consecință a dreptului de retractare, regăsindu-l mai bine descris în materia operelor de artă vizuală.

În lucrarea lui Carlos Ruiz Zafón numai în aparență se ocrotește, mai degrabă, interesul publicului (cititorilor), decât al autorului. Cimitirul Cărților

²¹ S. G. Syed, *The Right to Destroy under Droit d'auteur: A Theoretical Moral Right or a Tool of Art Speech?*, în *Chicago-Kent Journal of Intellectual Property*, Vol. 15, 2016, p. 521. Online <https://scholarship.kentlaw.iit.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1163&context=ckjip>, accesat 26.08.2025.

²² *Ibidem*, pp. 522-524.

²³ C. R. Zafón, *Umbra vântului*, op. cit., pp. 9-10.

Uitate îl împiedică pe autor din exercitarea dreptului de a distruge opera, folosindu-se de transferul dreptului de proprietate asupra cărții. De remarcat este faptul că arderea cărților de către autor este o aplicare a dreptului de retractare, precum și o aplicare a dreptului de distrugere a operei.

Referințe:

- Codrea C., *Logică juridică. Curs universitar*, Ed. Hamangiu, București, 2023.
- Cosma D., Drepturile autorilor de a-și retrage sau modifica opera, S.C.J. nr. 1/1972, p. 106, *apud*, I. Macovei, *Tratat de drept al proprietății intelectuale*, Ed. C.H. Beck, București, 2010.
- Dominte N.R., *Dreptul proprietății intelectuale*, Ed. Solomon, București, 2024.
- Fortunet E., *The author's moral right to withdraw a work (droit de repentir): a French perspective*, în *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, 2011, Vol. 6, No. 8, DOI <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpr074>.
- Gefen A., *Théorie du droit et théorie littéraire*, în A.-M. Luciani, C.Grall, *Imaginaires juridiques et poétiques littéraires*, Ed. Presses Universitaires de France, 2013, Online la https://hal.science/hal-01624130/file/Theorie_du_droit_et_theorie_litteraire.pdf.
- Ionașcu A., Comșa N., Mureșan M., *Dreptul de autor în România*, Ed. Academiei Române, București, 1969, p. 87, *apud*, I. Macovei, *Tratat de drept al proprietății intelectuale*, Ed. C.H. Beck, București, 2010.
- Macovei I., *Tratat de drept al proprietății intelectuale*, Ed. C.H. Beck, București, 2010.
- Malaurie Ph., *Droit & Littérature. Une Anthologie*, Ed. Cujas, Paris, 1997.
- Popovici P., *Dreptul de retractare a unei opere*, în SUBB Iurisprudentia nr. 2/2012.
- Sarraute R., *Current Theory on the Moral Right of Authors and Artists Under French Law*, *apud* S. G. Syed, *The Right to Destroy under Droit d'auteur: A Theoretical Moral Right or a Tool of Art Speech?*, în *Chicago-Kent Journal of Intellectual Property*, Vol. 15, 2016.
- Syed S.G., *The Right to Destroy under Droit d'auteur: A Theoretical Moral Right or a Tool of Art Speech?*, în *Chicago-Kent Journal of Intellectual Property*, Vol. 15, 2016.
- Zafón C.R., *Jocul îngerului*, Ed. Polirom, Iași, 2013.
- Zafón C.R., *Umbra vântului*, Ed. Polirom, Iași, 2013.